

Scènes uit een huwelijk' bij vlagen indringend

KLEINE BARSTJES die alsmaar groter worden

Voorstelling: 'Scènes uit een huwelijk'
door Toneelgroep Amsterdam; **regie:** Ivo
van Hove; **auteur:** Ingmar Bergman;
vertaling: Karst Woudstra; **decor/licht:**
Jan Verweyveld; **spel:** Alwin Pulinckx,
Roeland Fernhout, Hugo Koolschijn,
Karina Smulders, Hadewych Minis,
Renée Fokker e.a.;
gezien: Stadsschouwburg, Amsterdam.

door MARCO WEIJERS

De mythe wil dat het aantal echtscheidingen in Zweden piekte, nadat Ingmar Bergmans 'Scènes uit een huwelijk' daar in 1973 op televisie was vertoond. De auteur hield in deze zesdelige serie een ogenschijnlijk gelukkig huwelijk tegen het licht, focuste op de kleine scheurtjes die de relatie vertoonde en bracht vervolgens haarscherp het verdere verval in beeld. Bergman bewerkte zijn tv-drama destijds tot een bioscoopfilm en later ook tot een toneelstuk, waaraan Toneelgroep Amsterdam nu een licht experimentele draai geeft.

Onder regie van artistiek leider Ivo van Hove spelen drie verschillende koppels het echtpaar Johan en Marianne. Aanvankelijk splitst het decor van Jan Verwey veld het toneel daarbij in drie afzonderlijke minitheaters, waar de eerste scènes simultaan worden gespeeld. Het publiek, eveneens in drie groepen verdeeld, verplaatst zich over het podium en krijgt in elke nieuwe ruimte een andere akte voorgeschoteld.

In de scène die Alwin Pulinx en Karina Smulders spelen, lijkt alles tussen Johan en Marianne nog koek en ei. Toch zijn er kleine barstjes te ontdekken in hun relatie, die groter worden in de door Roeland Fernhout en Hadewych Minis gespeelde scène. De druk van de buitenwereld speelt daarbij een rol, maar ook de uiteenlopende verlangens van het stel. In de volgende ruimte barst de bom. Johan (Hugo Koolschijn) verlaat de moederende Marianne (Renée Fokker) voor een andere vrouw. Ze wordt afgeserveerd, net als hun kinderen.

Deze confrontaties vinden plaats op slechts enkele meters afstand van het publiek, dat als het ware in de huiskamer van Johan en Marianne is neergestreken. Die setting maakt de beleving nog indringender. Vanachter de dunne scheidingswanden klinken onderwijl de echo's uit verleden en toekomst. Soms werkt dat afleidend, hoewel het in de meeste gevallen bijdraagt aan de sfeer van doem die rond dit echtpaar hangt.

In scène vier, direct na de pauze, zitten de bezoekers gewoon in de zaal en staan de drie acterende koppels tegelijkertijd op het toneel. Om beurten, soms tegelijk en met steeds wisselende tegenspelers geven ze vorm aan het weerzien van Johan en Marianne. Zij krabbelt uit het dal en leert langzaam op eigen benen te staan, bij hem knaagt het verlies steeds heviger. Die tegenstelling leidt in de volgende scène – het tekenen van de echtscheidingspapieren – tot een agressieve en zelfs gewelddadige explosie. Opnieuw moet de bezoeker daarvoor verkassen, een wat storende inbreuk op de concentratie. Het publiek wordt verspreid over het toneel, de acteurs draven er scheldend, schreeuwend en ruziënd tussendoor. Een besmettelijke kakofonie van heftige emoties die de spieren doet verstrakken.

Na zo veel opwinding slaat de laatste, verstilde akte van dit bijna vier uur durende toneelstuk helaas wat dood. Johan en Marianne zijn allebei hertrouwd met een ander en hebben een verhouding met elkaar. Hun relatie is realistischer dan vroeger, ze accepteren van zichzelf en elkaar dat zij feilbare mensen zijn. Dat heeft ook iets melancholisch: ze zijn wijzer geworden, maar hun dromen zijn voor een groot deel het raam uit.

In 'Scènes van een huwelijk' van Toneelgroep Amsterdam gaat de vorm boven alles, een keuze die regisseur Ivo van Hove steevast lijkt te maken. Die vorm versterkt in dit geval geregeld de inhoud, zeker in de eerste scènes. De verschillende manieren waarop de gedegen acterende koppels hun confrontaties uitspelen, onderstrepen bijvoorbeeld het universele karakter van het getoonde huwelijksconflict. Incidenteel oversteelt Van Hove in deze voorstelling echter zijn sturende hand.